

17.10.2020

LO I HISTORIA

Temat: HISTORIA STAROŻYTNEGO RZYMU

1. Italia i jej mieszkańcy.

Półwysep Apeniński pierwotnie był zasiedlony przez ludy pochodzenia indoeuropejskiego: Italikowie, Ligurowie, Umbrowie, Latynowie, Sabinowie i inni. Głównym ich zajęciem było pasterstwo i rolnictwo, poziom życia był niski. W I tys. p.n.e. plemiona italskie zetknęły się na północy z **Etruskami**, na południu z **Grekami**. Pochodzenie etniczne Etrusków do dziś nie zostało ostatecznie wyjaśnione. Niezrozumiały jest ich język i pismo. Etruskowie opanowali do poł. VI w. p.n.e. północną i środkową część Półwyspu, podbili także Rzym.

2. Początki państwa-miasta **Rzymu** są związane z legendą o braciach - Romulusie i Remusie, z których to **Romulus** według tradycji miał ok. **753** r. p.n.e. założyć miasto **Roma**. Rzymianie liczyli swoje dzieje od założenia miasta (*ab Urbe condita*), czyli od 753 r. p.n.e.

3. Podboje rzymskie i wojny punickie

Podboje Półwyspu Apenińskiego przez Rzym rozpoczęły się w V w p.n.e. Rzymianie opanowali Italię, następnie wybrzeże Morza Śródziemnego. Rzym prowadził walki ze Związkiem Latyńskim, Samnitami i Galami. Po rozwiązaniu Związku Latyńskiego Rzym skierował swe podboje m.in. na Tarent, kolonię grecką sprzymierzoną z Epirem. Dowódcą Epiru był król Pyrrus, osiągnął on wiele zwycięstw, ale ogromnymi kosztami.

W 814 r. p.n.e. na wybrzeżu Afryki Północnej Fenicjanie założyli Kartaginę. Wkrótce stała się ona jednym z największych portów Morza Śródziemnego. Konflikt pomiędzy Rzymem a Kartaginą o panowanie w basenie Morza Śródziemnego rozpoczął się w 264 r. p.n.e. i nosił nazwę wojen punickich. Przyczyną pierwszej wojny punickiej (264-241 r. p.n.e.) był spór o Sycylię. Wygrał ją Rzym. Zajęcie przez wodza kartagińskiego Hannibala miasta Sagunt w Hiszpanii stało się przyczyną rozpoczęcia drugiej wojny punickiej (218-201 r. p.n.e.), znowu przegranej przez Kartaginę. Trzecia wojna (149-146 r. p.n.e.) zakończyła się zdobyciem i zniszczeniem Kartaginy przez wojska rzymskie dowodzone przez Publiusza Korneliusza Scypiona Młodszego.

4. Ustroje rzymskie

a) MONARCHIA: według tradycji miasto-państwo Rzym początkowo było monarchią rządzoną przez siedmiu królów, pierwszym władcą był Romulus, a ostatnim Tarkwiniusz Pyszny. **Król** (*rex*) miał pełnię władzy cywilnej, sądowej, wojskowej i kapłańskiej, Po śmierci króla władza przechodziła w ręce rady - **senatu**. Króla wybierało zgromadzenie mieszkańców, a był zatwierdzany przez senat.

W społeczeństwie rzymskim w okresie monarchii wyodrębniły się grupy:

- **patrycjuszy** (obywatele rzymscy, posiadali prawa prywatne i publiczne, członkowie bogatych rodów mający prawo zasiadania w senacie,
- **plebejuszy** (ludność wolna, ale początkowo pozbawiona praw obywatelskich),
- **sprzymierzeńcy** – obowiązywał ich zakaz prowadzenia wojen i samodzielnej polityki zagranicznej, , mieli obowiązek dostarczania oddziałów wojskowych i danin,
- ludność prowincji – brak praw, obowiązek płacenia wysokich podatków.

b) REPUBLIKA: **509** p.n.e. został obalony ostatni król etruski i wprowadzono w Rzymie **republikę** (*res publica* - rzecz pospolita, ustroj oparty na wyborze władz, ich odpowiedzialności przed wyborcami, kadencyjności). Jednocześnie, wobec odsunięcia plebejuszy od możliwości sprawowania władzy, pierwsze dziesięciolecia charakteryzują się walką plebejuszy z arystokratycznymi patrycjuszami o należne im prawa. Celem walki plebejuszy było przede wszystkim zdobycie ziemi - dopuszczenie do współrzędów w państwie. Patrycjusze, wobec prowadzonych przez Rzym walk z sąsiadami i koniecznością pozyskania do armii plebejuszy, musieli pójść na ustępstwa.

W latach **451-449** r. p.n.e. zostało spisane prawo, tzw. **Prawo XII tablic** - nie zlikwidowało to różnic społecznych i prawnych, ale wyeliminowało dowolność interpretacji przez patrycjuszy przepisów prawnych.

Ustrój polityczny republikańskiego Rzymu zmieniał się i ewoluował, by ostatecznie w II w. p.n.e. przybrać postać w pełni dojrzałą i rozwiniętą. Rzym był republiką, ale w przeciwieństwie np. do ustroju ateńskiego, nigdy nie zapanowała pełna demokracja.

FUNKCJE:

Zgromadzenie Ludowe obywateli rzymskich – wybieranie urzędników wyższych i niższych rangą, decyzje dotyczące wojny i pokoju, wybór trybuna ludowego, stanowienie prawa (funkcja ustawodawcza, ale bez prawa inicjatywy ustawodawczej),

Urzednicy wyżsi:

- **2 konsulowie** :najwyższa władza, zwoływali Zgromadzenia Ludowe i Senat, mieli inicjatywę ustawodawczą, dowódcy armii, kadencja trwała 1rok,

- **pretorzy (1-2)** – przewodniczyli sądom, zastępowali konsulów w czasie ich nieobecności w Rzymie,

- **2 cenzorzy** – ustalali listy senatorów, przeprowadzali spis obywateli, nadzorowali finanse państwa, kadencja trwała 5 lat,

Urzednicy niżsi:

- **2 edylowie**: organizowali igrzyska na swój koszt, dbali o porządek w mieście, prowadzili rozdawnictwo zboża,

- kwestorzy – administrowali finansami państwa i armii.

Trybuni ludowi (10) – obrońcy praw ludu, prawo weta wobec decyzji urzędników, prawo zwoływania Zgromadzenia Ludowego i inicjatywy ustawodawczej, status nietykalnych (nie można było ich aresztować),

Senat – 300 członków, zatwierdzał projekty ustaw, nadzór nad finansami państwa, nadzór nad prowincjami, prowadzenie polityki zagranicznej,

Dyktator – nieograniczona władza przez 6 miesięcy, powoływany w obliczu zagrożenia, np. wojny, obdarzony pełnią władzy.

Słabość systemu republikańskiego:

- roczna kadencja urzędników i ich mała liczba (47) w tak wielkim imperium,

- urzędy były dostępne dla najbogatszych,

- urzędnicy z własnych pieniędzy finansowali prace publiczne,

- niepłatność urzędów, dlatego sprawujący władzę chcieli przez rok osiągnąć jak najwięcej,

- manipulowanie wyborami przez bogatych, którzy „kupowali” głosy biednych,

- częste walki między ugrupowaniami, np. między wodzami Gajuszem Juliuszem Cezarem a Pompejuszem – co wkrótce doprowadziło do powstania cesarstwa.

Ateny to republika demokratyczna, Rzym - oligarchiczna, rządzona w rzeczywistości przez wąskie grono arystokracji rodowej i urzędniczej.